

ODKAZ JOSEFA HLÁVKY

Mirka Nováková a red
Snímky Jaroslav Jiříčka, Shutterstock a archiv

Je podepsán pod mnoha věhlasnými stavbami. Jako úspěšný podnikatel využil svého bohatství k podpoře kultury a vzdělanosti českého národa, zajistil první kompletní překlad díla Williama Shakespeara, nezištně pomáhal třeba Juliu Zeyerovi. „Dávám rád, ale talentům,“ říkal **Josef Hlávka**.

Legendární architekt a filantrop se narodil 15. února 1831 v Přešticích nedaleko Plzně. Jeho otec tam byl purkmistr, což dnešní řečí znamená představený městské samosprávy. Maminka pocházela z přeštické větve šlechtického rodu Stachů z Hrádku. Měl staršího bratra Antonína a mladší sestru Matyldu.

Dar stavitele Šebka

Studoval pozemní stavitelství na pražské polytechnice a architekturu ve Vídni. Na studia si musel vydělávat; naštěstí získal práci u českého rodáka Františka Šebka, majitele stavební firmy, u kterého se vyučil zedníkem, pak povýšil na stavbyvedoucího a nakonec se vypracoval na ředitele.

S výučním listem a mistrovským osvědčením získal práci u renomovaných vídeňských architektů, kde se obeznámil s nejnovějšími proudy, přicházejícími zejména z Francie.

Byl výborným studentem, získal několik cen a stipendium, díky němuž mohl tři roky cestovat po Evropě.

Do Vídně se však vrátil bez peněz, po prohrané prusko-rakouské válce (1866) ztratil nárok na státní službu a jako architekt nenašel uplatnění. Potkalo ho ale nečekané štěstí, když mu stavitel Šebek svou stavební kancelář odkázal...

První velkou zakázkou byl architektonický projekt a stavba rezidence řeckokatolického biskupství v Černovicích v Bukovině, dnešní Ukrajině. Je to stavba o velikosti poloviny Versailles, která byla v roce 2011 zapsaná na Listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Dodnes je tu Hlávka uctíváný, před rezidencí je umístěn jeho pomník.

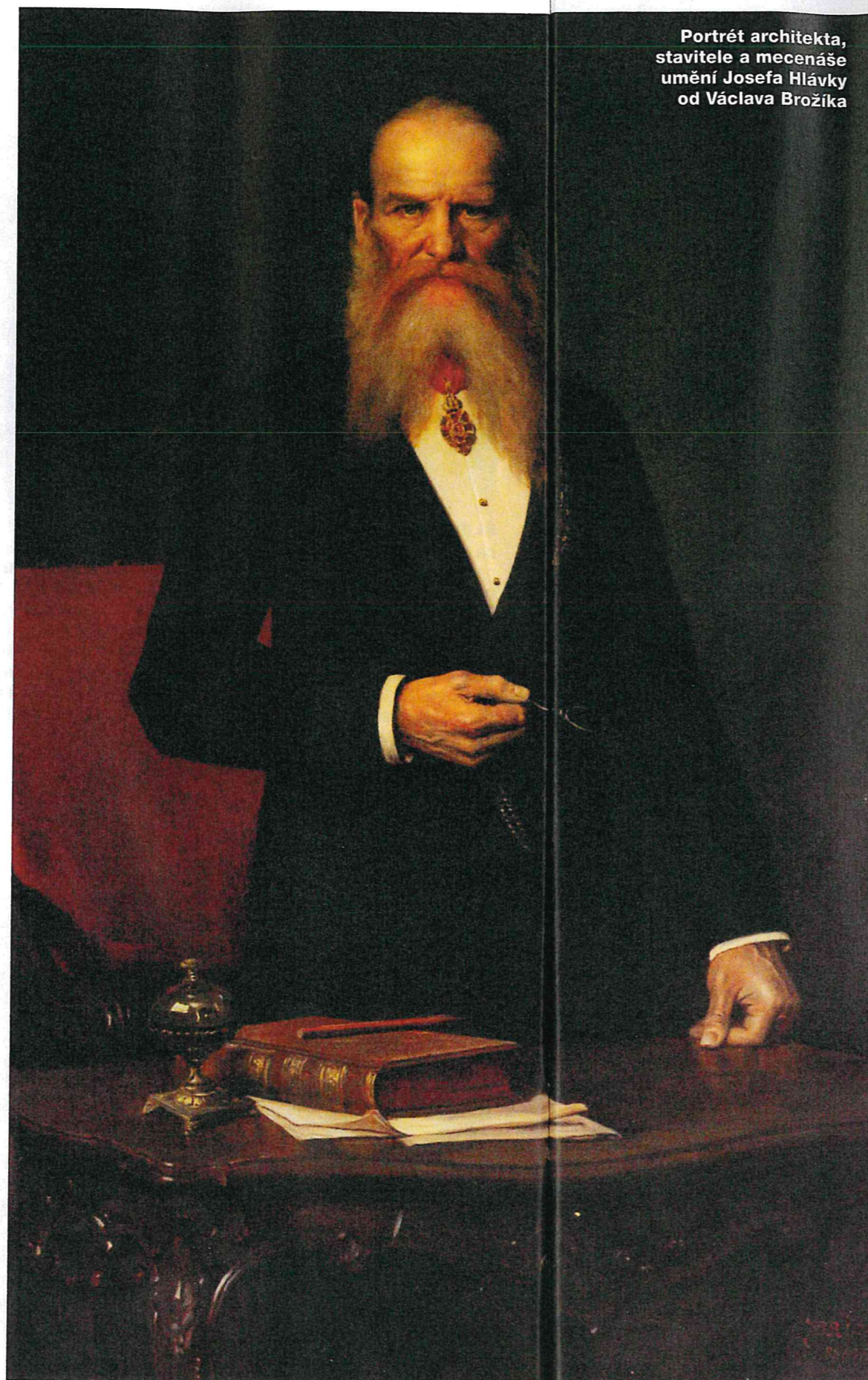
Následovala výstavba Dvorní opery ve Vídni, budova Zemské porodnice v Apolinářské ulici v Praze, ve své době největšího a nejmodernějšího zařízení svého druhu v Evropě.

Kolaps z vyčerpání

V roce 1862 se oženil se svou velkou láskou, o 10 let mladší Marií (Márinkou) Čermákovou. Jejich vídeňský dům se stal vyhledávaným centrem společenského dění. Hlávka zasvěcoval Márinku do všech svých projektů a ona mu pomáhala vyřizovat korespondenci. Trápilo je však, že nepřicházely děti, po kterých velmi toužili.

Márinka si velmi přála, aby z Vídně odjeli a nový domov si vytvořili v Praze. Hlávka nebyl proti, protože věděl, že mu má být nabídnuto místo profesora pozemního stavitelství na pražské polytechnice, ale nakonec bylo všechno jinak.

Portrét architekta, stavitele a mecenáše umění Josefa Hlávky od Václava Brožíka

Zemská porodnice v Praze začala sloužit roku 1875. Ve své době byla velmi moderní. V průběhu stavby Hlávka částečně ochrnul a stavbu řídil na dálku – z Lužan...

Josef Hlávka byl dnešním jazykem řečeno workoholik. Léta dozoroval všechny své stavby, často cestoval, zúčastňoval se architektonických soutěží... A stres se projevil už v jeho 38 letech, kdy zkolaboval z vyčerpání. Ochrnul na nohy a pohyboval se pouze na invalidním vozíku, přesto dál pracoval. Když ale začal ztrácet i zrak, musel se vzdát své kanceláře a odstěhoval se na zámek Lužany u Přeštic, který před časem koupil pro svou matku.

Léčil se také v lázních na jihu Evropy a v Karlových Varech. Všude ho doprovázela Márinka, povzbuzovala ho, rozptylovala a dodávala mu odvahu. Zotavování trvalo dlouhých 11 let...

Další rána osudu

Když znovu nabral síly, rozhodl, že s Márinkou zůstanou v Lužanech, zámek zrekonstruují a vytvoří v něm domov pro umělce. Společně začali připravovat nadaci na podporu české vědy a umění. Jenže po dvou letech přišla další rána osudu – Márinka v pouhých 41 letech zemřela na tuberkulózu.

Nešťastný Hlávka chtěl Lužany prodat, ale na přímluvu bratra a přátel nakonec svůj úmysl zavrhl. Ně celý rok po Márinčině smrti založil nadaci České technické nadání Jo-

sefa a Marie Hlávkových a do toho dal 25 000 zlatých. Dal se na politickou dráhu (byl poslán do Říšské rady a Českého zemského sněmu, dokonce byl doživotně nován členem Panské sněmovny), přijal členství v mnoha odborných radách, komisích a výborech, naněně podporoval (často anonymně) významné české umělce i zahraniční padesátkám vynikajících, ale neznámých studentů.

Sňatek z rozumu?

V Lužanech nechal postavit zasvěcenou na paměť Márinky a Marie. Od Antonína Dvořáka chtěl nechat poradit, jaké pořídí klavír a jaké nástroje. Odjel proto do Prahy a sešel se s bratrem do Hlaholu na koncert Dvořákových skladeb, do kterých se s Místrem seznámil. To nepovedlo, ale pomoc mu naskvěkla klavíristka a pěvkyně Zdeňka velková, která se s Dvořákem manželem Annou dobře znala.

V roce 1886 se Josef Hlávka s o 12 let mladší Zdeňkou Přes jeho protesty se vzdala lecké kariéry a cele se věnovala výchově svých dětí.

Do zrekonstruovaného domu v Lužanech často jezdili umělci a literáři. Dvořák, Myslbek, Sládek

Márinku zasvěcoval do všech svých projektů a ona mu pomáhala vyřizovat korespondenci. Trápilo je však, že nepřicházely děti, po kterých velmi toužili.

Zámek Lužany

Na místě dnešního zámku stála dřevěná tvrz. V roce 1583 zde byl postaven jednopatrový zámek, který byl v průběhu dalších let různě přestavován. V roce 1886 jej koupil Josef Hlávka pro svou matku Annu a později se sám stal jeho majitelem. K zámku nechal přistavět jednopatrovou kapli. Po jejím vysvěcení v roce 1887 složil Antonín Dvořák *Mši D-dur*, známou jako

Lužanská. V přízemí zámku je umístěna expozice, věnovaná dílu a odkazu Josefa Hlávky.

Ve všech prostorách zámku se nachází řada vzácných dobových uměleckých děl, zejména portrétů Josefa Hlávky, jeho současníků a přátel. Některé z nich jsou dílem Hlávkových hostů, například Vojtěcha Hynaise a Maxe Švabinského.

Hlávková pracovna

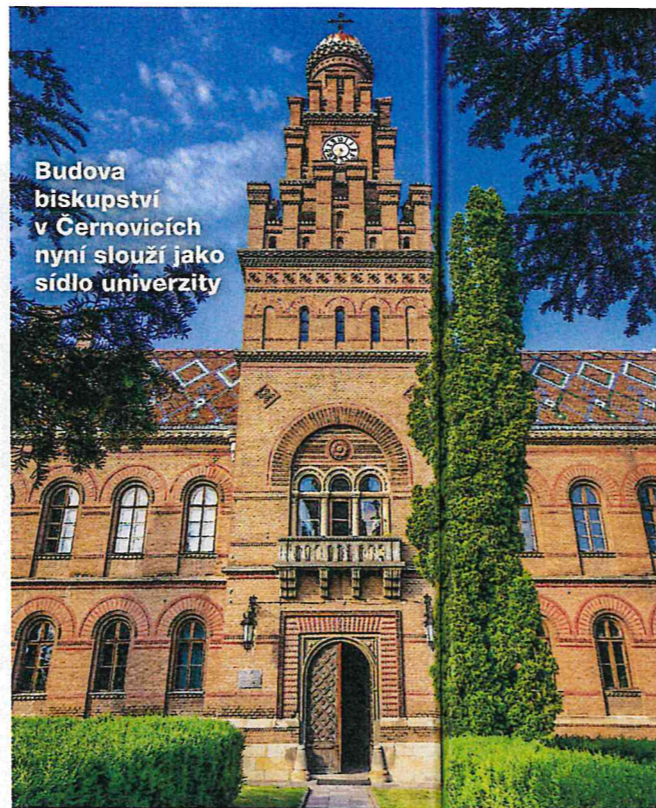
Jedna z mála fotografií Josefa Hlávky

Berle, s jejichž pomocí se po ochrnutí znovu učil chodit

Rodina Hlávkových (zleva): sestra Matylda, bratr Antonín, matka Anna, Josef a jeho žena Marie

Budova biskupství v Černovicích nyní slouží jako sídlo univerzity

Vídeňská opera, jejíž výstavbu Hlávka řídil

Zdeňka Hlávková se zcela věnovala svému manželovi, své hudební kariéře se vzdala

» Vrchlický, Suk, Aleš, Hynais, Thomayer, Rieger... Hlávka jako velký vlastenec velmi toužil po tom, aby Čechy měly svoje vlastní pracoviště pro podporu věd a umění. Osm let usiloval o založení takové instituce. Bylo potřeba mnoha přímluv, ale nejvíc zapůsobil jeho slib, že anonymně věnuje 200 000 zlatých. V roce 1890 byla pak císařem podepsána zakládací listina a vznikla Česká akademie císaře Františka Josefa I. pro vědy, slovesnost a umění, předchůdkyně Československé a později České akademie věd. Inicivoval také novou stavbu Akademie výtvarných umění (jako poslanec Českého zemského sněmu podal návrh na její každoroční finanční podporu ve výši 14 000 zla-

tých), financoval první kompletní překlad Shakespearova díla, své sbírky obrazů a kreseb odkázal Obrazárně Společnosti vlasteneckých přátel umění. Založil Hlávkovy koleje, na svou dobu moderní zařízení pro nemajetné studenty, kterým v nich bylo poskytnuto bydlení a strava zdarma. Jedinou podmínkou pro užívání kolejí bylo perfektně zvládnout jeden cizí jazyk a umění šermu.

V roce 1902 Zdeňka zemřela. Napsala závět, k níž připojila osobní dopis. Poděkovala v něm manželovi za vše dobré, co po jeho boku prožila, ale přidala, že „nebyla úplně šťastná“. Přála si být pochována na Vyšehradě, protože „on bude jistě chtít být vedle Márinky“. Toto

Založil Hlávkovy koleje, na svou dobu moderní zařízení pro nemajetné studenty, kterým v nich bylo poskytnuto bydlení a strava zdarma. Jedinou podmínkou pro užívání kolejí bylo zvládnout perfektně jeden cizí jazyk a umění šermu.

přání jí Hlávka nesplnil a uložil ji do rodinné hrobky.

Končím pln důvěry v sílu svého národa

Protože neměl potomky, založil nadaci Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, která se po jeho smrti měla stát univerzálním dědicem veškerého jeho majetku. Právnický byla skvěle připravena, její činnost nebyla nikdy zastavena a existuje dodneška. Pečuje o zámek v Lužanech u Přestvic a o nadační domy v Praze. Výtěžky z pronájmů zajišťují pokrytí všech nákladů. Nadační příspěvky jsou přidělovány všem, kteří splní požadavky a jsou doporučení významnými osobnostmi české vědy a kultury.

Josef Hlávka ve své poslední čtyři roky před smrtí napsal: „roučeje toto se vši upřímnou odností a vši dobrou vůlí ku povznese a zesílení národa českého ustanov Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových s veškerým jeho jméním všemi úkoly a účely do vůle Boží v níž jedině žádoucí zdar a dosažený blahodárný výsledek jich spívá – končím pln důvěry v Prozřetelnost Božskou a v sílu svého národa s úpěnlivou prosbou: Aby Nejvyšší Vládcem nade všemi lidmi a národem vzal Nadání toto, jeho úkoly a nejmilostivěji pod nejmocnější Štěstěnou ochranu, aby je chránil ode všeho, nedal zahynouti jim zkárou.“

Zemřel v Praze 11. března 1902. Pohřben je v rodinné hrobce v Přestvicích. ■

KOMERČNÍ TIP

KAPKY Z ROZCHODNICE RŮŽOVÉ: ŘEKNĚTE NE STRESU, ÚZKOSTEM A NESPAVOSTI

Uspěchaná doba plná práce a každodenního stresu nám nedává moc prostoru vydechnout. O to důležitější je umět odpočívat a s láskou pečovat o svoje zdraví. A to nejen to fyzické, ale i duševní. Právě psychická pohoda totiž mnohdy pomůže předejít řadě dalších zdravotních problémů a komplikací. Proto jsme vyvinuli Tibet Zen, přírodní kapky himalájské medicíny. Obsahují vysoce koncentrovaný extrakt z rozchodnice růžové (Rhodiola rosea) vypěstované v horském a čistém prostředí Tibetské náhorní plošiny. Rozchodnice si totiž výborně poradí se zvládnutím stresových situací, se kterými se všichni setkáváme. Blahodárně také působí proti úzkostem, celkovému neklidu nebo nespavosti. Rostlinu navíc řadíme mezi adaptogeny, pomůže se tedy tělu adaptovat na stresové situace a zároveň posílí odolnost organismu v psychicky náročném období. S kapkami z rozchodnice růžové bude svět hned růžovější!

www.himalyo.cz